

SPOON RIVER ANTOLOGIEN

av Edgar Lee Masters

tilrettelagt for scenen av Charles Aidmann

EKSISTENSENS YTTERPUNKTER

Livet begynner, og det slutter. Dette eksistensens grunnvilkår er lakonisk sammenfattet i gravstenens årstall for fødsel og død. Men, hvordan oppsummere essensen av et helt menneskeliv? Hva er det som særlig trer frem som det individuelle livsløpets hovedtema, dets ledemotiv?

I Edgar Lee Masters hovedverk fra 1915 er hele tilværelsen komprimert inn i et dikt, i et nådeløst oppgjør med livet. Mennesker med et helt liv bak seg trer frem for oss, illumineres, og forsøker å fortelle oss at de døde ofte i en bitter erkjennelse av uinnfridd livsforventning. Eller som det heter hos dikteren Dan Andersson: Du liv vad du ändå blev ensamt ämt mot den dröm vi drömde om dig.

Edgar Lee Masters fant inspirasjon til The Spoon River Anthology gjennom sine oppvekst opplevelser i jord- og skogbruksbygda Fulton County, Illinois. Der skjærer Spoon River Valley gjennom landskapet, og der ligger Oak Hill cemetery i småbyen Lewistown. I sceneversjonen møter vi et utvalg av de 244 avdøde sambygdingene Masters har portrettert. Vi inviteres til å vandre med ham mellom unnselige gravstøtter på leting etter henfærne menn og kvinner:

HVOR er Elmer, Herman, Bert, Tom og Charley.

Den svake vilje, den sterke kropp, klovene, svirebroren, slosskjempen?

Alle, alle sover de her på høyden.

Hvor er Ella, Kate, Mag, Lizzie og Edit.

Det ømme hjerte, den troskyldige sjel, den støyende, den stolte, den lykkelige?

Alle, alle sover de her på høyden.

Tekstene sier alt om det drama livet er for hver og en av oss, og så kan man spørre seg hva består det drama i som innebærer at enhver som orker å være ærlig for seg selv, må slik jeg ser det, erkjenne en underliggende fortvilelse som er med en gjennom hele livet. Og sånn sett så blir vi alle helter i vårt eget livsdrama.

Edgar Lee Masters har greid å gjenscape et hvilket som helst aspekt av alle tenkelige personlighets strukturer. Det storslåtte selvbedrag som ligger og damper, eller den klarhetens ironi hos skeptikeren Percival Sharp når han ironiserer over kirkegårdens minnesmerker:

...Jeg fikk ett og annet til å vibrerer her i Spoon River. Og det er min virkelige gravskrift, som varer lenger enn sten.

Aasmund Brynhildsen skriver:

Den verden Spoon River Anthology fører oss inn i er sett fra hin annen det er ikke de levende som taler, men de døde. Døde? Nei, ingen er døde, men de er trødt ut i tidens flod og nu vidner de fra høyden ved elven....

Diktene mot slutten, som ikke er en avslutning, men en stigning, kaster nytt lys tilbake over hver eneste side - der var ikke bare dystre netter og grø dager der var også en stor morgen over Spoon River, en oppstandelse.

(Spektrum V-VI, 1952)

Begrepet episk bredde er forbeholdt de store og lange tekster. I disse formmessige stramme og relativt korte diktene vil det riktige vel være å tale om episk kraft, i den forstand at tekstene vokser frem for oss, utvides, og etterlater et perspektiv større enn tekstene selv.

Jeg har et ønske om å gi publikum en mulighet til å gå ut av teatrets/ kirkens dør etter forestillingen med spørsmålet: Hva er kjernefortellingen i mitt liv? EB

Torstein Winger
Torstein Winger